

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי
המחלקה למיומנויות יסוד

המוזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

30 בספטמבר, 2020

י"ב/תשרי/תשפ"א

הוראת שפה ואוריינות מרחוק בכיתות א'

מורות ומורים יקרים,

על רקע ימי הסגר והצורך בהמשך קיומו של תהליך למידה, אנו מרכזים בעבורכם את הפעולות שניתן לקיים כדי להרחיב את התשתית האוריינית של התלמידים. תשתית זו תשמש בהמשך לתהליכי רכישת הקריאה והכתיבה. אנחנו מודעים לאתגר הגדול הניצב בפניכם, להנחיל מיומנויות יסוד באמצעות למידה מרחוק. הוא קשה ומורכב, אך הוא גם מהווה הזדמנות לפתח דרכי לימוד חדשות שיאפשרו לנו לתת בנסיבות הקיימות לתת את המענים האפשריים. אשר לאופן ההוראה, ארגון הלומדים וחלוקת הזמן, אנא פעלו בהתאם למסמך למידה מרחוק בחינוך היסודי באתר "לומדים בביתחון". אפשר להיעזר גם בפנל שאלות ותשובות מתוך כנס מורי כיתה א' ב 29.9.2020. הדיון בפנל עסק בארגון הלמידה, מתן מענה לשונות וקשר עם ההורים¹.
אנו מעריכים ומוקירים עד מאד את המאמצים הבלתי נדלים שלכם ללוות את התלמידים, וחרף המצב לתת להם את המענים הרגשיים והלימודיים.
להלן נתייחס לדגשים בהוראה מרחוק בתחום החינוך הלשוני, נציע קישורים לחומרי למידה, וגם נציין את סדרי העדיפויות בתקופה זו של סגר בראשית השנה. בהתאם למצב המתפתח לאורך השנה, נחזור אליכם עם הנחיות מעודכנות.

דגשים בחינוך הלשוני בכיתות א' בימי הסגר הנוכחי

א. קידום אוריינות ושפה בלמידה מרחוק

על פי הנחיות המשרד יש להתמקד בכיתות א' בהוראת הקריאה והכתיבה, אולם יודגש כי בעת הזו ובתנאים הנוכחיים, אין הכוונה בהכרח להוראת אבני היסוד של הקריאה בצורה שיטתית כאילו היינו בבתי הספר. יש להתמקד בפעילויות האורייניות מרחוק כגון האזנה לסיפורים ושירים, פיתוח ההבעה בעל פה, בציוור ובניצני כתיבה (כמו בגן), חיזוק המודעות הפונולוגית והכרת אותיות, העשרת אוצר מילים, משחקי מילים וצלילים ועוד. פעילויות אלה מקדמות עד מאוד את רכישת השפה הכתובה, כך שההקניה המסודרת על פי שיטת הקריאה שבחרתם תתרחש עם חזרת התלמידים למרחב הפיזי ותישען על מהלכי ההכנה הללו שביצעתם בימים של למידה מרחוק. אפשר להאזין לדברי המפמ"ר על קידום קריאה, אוריינות ושפה בעת הזאת, מתוך כנס מורי כיתה א'.

¹ בפנל השתתפו גילה קרול, מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד, יעל נדלר, מפקחת על החינוך הלשוני בחמ"ד, תרצה יהודה מפקחת על העברית במחוז החרדי. מנחה – ד"ר אסתי בן מנחם, מדריכה בפיקוח על הוראת העברית ביסודי במזכירות הפדגוגית.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי
המחלקה למיומנויות יסוד

המוזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

בימים ראשונים אלה של שנת הלימודים חשוב לנצל את תנאי הלמידה שנכפו עלינו להעמקת ההיכרות האישית עם התלמידים באמצעות שיחות על מה שרלוונטי לחיי הילדים – שיח על רגשות, על משפחה, על חברות ועל סביבת הבית. נוסף על כך חשוב להקדיש זמן לזיהוי הפרופיל האורייני של ילדי הכיתה. כל פעולות ההוראה תיעשינה בתוך כדי תמיכה בגיבוש חברויות בין הילדים, חיזוק הקשר עם המורה, עידוד ומתן תמיכה רגשית ויצירה חוויה של קבלה והצלחה אצל הילדים. חשוב להקפיד לתת לתלמידים משוב בעל ערך. תוכלו להאזין [להרצאתה של ד"ר שני לוי שמעון בנושא משוב תומך וענייני ומקדם בלמידה מרחוק](#).

שימו לב: חשוב לשמר ככל האפשר את השמחה שבעלייה לכיתה א', את השמחה שבמפגש האורייני עם השפה הכתובה, את ההתרגשות של ילדי כיתה א' על שגדלו וכבר אינם ילדי גן.

ב. התאמת ההוראה מרחוק לשונות

חשוב להעמיק את המפגש האישי והלימודי עם התלמידים בדרכים שונות, באופן פרטני, בקבוצות ובמליאה. המפגש עם התלמידים מאפשר למורים לאתר תלמידים עם קשיים משפחתיים, חברתיים או רגשיים, בעיות בנגישות לאמצעי קצה ופערים לימודיים. חשוב להמשיך במהלכי ההיכרות עם התלמידים גם כאשר לומדים מהבית, לזהות את הילדים שעלולים לגלות קושי ברכישת השפה הכתובה ולנצל את הזמן כדי לסייע להם. לנוכח הנסיבות הקיימות, ייתכן שתהליך רכישת הקריאה אצל חלק מהילדים יימשך השנה זמן רב יותר. הגדלנו את היקף שעות הלמידה לתחום החינוך הלשוני בכיתות א' כדי לאפשר לכם להקצות זמן רב יותר מאשר בימי שגרה לטיפוח האוריינות ולהקניית קריאה.

חשוב כמובן לאתר גם את התלמידים המתקדמים ואת אלו שכבר קוראים בכוחות עצמם ולבנות אף להם תוכנית מותאמת שבה יוכלו למצוא עניין, ללמוד ולהתפתח.

לקראת תשפ"א פרסם משרד החינוך עבור מחנכי א' [כלי חדש להתבוננות ולהערכת הפרופיל האורייני לתלמידי כיתות א'](#) (לצרכים פנימיים בלבד). בתוך הכלי יש הצעה למפגש אישי עם הילדים וכן סל רעיונות לפעילויות הוראה והערכה בכל אחד מהתחומים האלה: **כשירות תקשורתית ולשונית**; **התנהגויות אורייניות במפגש עם ספר**; **מיומנויות אלפביתיות וראשית כתיבה וקריאה**; **סקרנות ועניין בנושאים שונים וחדוות הלמידה**. חלק ממהלכים אלה אפשר להתאים להוראה מרחוק, למשל סיפור בעל פה בעקבות התבוננות בתמונות המסודרות על פי הרצף הסיפורי. אפשר לשלוח לתלמיד מראש את קובץ התמונות, לתת לו להתבונן בהן ולאחר מכן להאזין מרחוק לסיפור שהוא מספר. אפשר גם להציע לילד לספר את הסיפור בתמונות לאחד מבני המשפחה, וכן להמשיך את הסיפור ולצייר או לכתוב מה קרה בהמשך.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי
המחלקה למיומנויות יסוד

המוזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

ג. קריאת ספרים במפגש מרחוק

מפגש עם ספר יכול לתת מענה להעשרה אוריינית, ולהרחבת הידע על אודות מילים ואותיות, לקידום שיח, לדיון ערכי ורגשי, לניצני קריאה וכתובה. אפשר לקיים מפגש סינכרוני במליאה או בקבוצה ולהאזין יחד לקריאת המורה או לקריינות ברשת. בעקבות ההאזנה שוחחו עם הילדים על העלילה, על האיורים בסיפור, על מעשיהן של הדמויות ועל חוויות אישיות או על התנסויות דומות של המאזינים. מדי פעם אפשר לשתף את התלמידים בקריאה עצמה, כמו בכיתה. חשוב שלא להאריך את המפגש יתר על המידה. מומלץ להיפגש למפגש סינכרוני של עשר עד עשרים דקות, ולאחר מכן להפנות את הילדים למשימה אישית בעקבות הקריאה בספר והשיח על אודותיו. כדי לעודד קריאה ואהבת הספר הזמינו את הילדים להביא למפגש ספרים שהם אוהבים ולנהל שיח סביב הספר: מה אתם אוהבים בספר שהבאתם? על מה הספר מְסַפֵּר? בקשו מהילדים לספר במילים שלהם את הסיפור שבספר, להקליט את עצמם, או להקריא את הספר באוזני אחד מבני המשפחה. אפשר גם לשלוח לתלמידים ספר סרוק ולבקשם לצייר, לכתוב או ליצור בעקבות העיון בו. חשוב מאוד להציע לתלמידים המסוגלים לכך קריאה עצמית של ספרונים או ספרים מתאימים הנמצאים בביתם. הקדישו זמן כדי להאזין לקריאתם וכדי לאפשר להם לשתף מורה וחברים במה שקראו. באתר מפמ"ר, תחת הסעיף [למידה מרחוק בחירום](#) תוכלו למצוא הוראה של פרופ' תמי קציר על קריאת ספרים בעת הזאת (מתוך כנס מורות א' ביום 29.9.2020).

ד. חומרי למידה והצעות לפעילויות מקדמות שפה ואוריינות, קריאה וכתובה

בשדה קיימים חומרי למידה והעשרה רבים לחיזוק ידע אותיות, מודעות פונולוגית, מודעות מורפולוגית והעשרת אוצר מילים. לרשותכם עומדת סביבה דיגיטלית של ספר הלימוד שבחרתם, מאגר של שיעורים מצולמים, חומרים שונים במרחב הפדגוגי. ראו הפניות לקישורים בנספח המצורף למכתב זה (כקובץ נפרד).² [באתר החינוך הלשוני](#) תוכלו למצוא מאגר מתהווה של חומרי למידה נוספים לכיתה א', להוראה מרחוק באמצעות כלים דיגיטליים, וכן דוגמאות להוראה ללא אמצעי קצה. כמו כן יעלו לאתר החומרים והמצגות שהצגנו בכנס המורות ב־29.9.2020. אנו מודות לכם בשם צוות מטה משרד החינוך אשר מוקיר ומעריך עד מאוד את המאמצים הבלתי נדלים שלכם ללוות את התלמידים, וחרף המצב, לתת להם את המענים הרגשיים והלימודיים ולקדם אותם כפי יכולתכם.

בברכה,

גילה קרול

מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד

דליה הלוי-דרזנר

מפמ"ר עברית בקדם יסודי וביסודי

² תודה למדריכות המחוזיות והארציות על איסוף הקישורים וארגונם.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי
המחלקה למיומנויות יסוד

המוזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

העתקים :

ד"ר מירי שליסל, יו"ר המוזכירות הפדגוגית
ד"ר שוש נחום, סמנכ"לית ומנהלת המנהל הפדגוגי
גב' אתי סאסי מנהלת אגף א' לחינוך יסודי, המנהל הפדגוגי
מר משה זעפרני מנהל אגף א' שפות, המוזכירות הפדגוגית
מנהלי מחוזות
המפקחים הכוללים במחוזות
גב' יעל נדלר, ממונה על החינוך הלשוני בחמ"ד
גב' תרצה יהודה, מפקחת על הוראת העברית במחוז החרדי
מנהלי בתי הספר
מדריכות ארציות ומחוזיות
מדריכות בית ספריות ורכזות עברית